

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Данко Дана Валеріївна

УДК 371.134: 364.444

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ  
ДО ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ МЕДИКО-СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ  
В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

**АВТОРЕФЕРАТ**

дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата педагогічних наук

Тернопіль-2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет», Міністерство освіти і науки України.

**Науковий керівник:** доктор педагогічних наук, професор  
**Козубовська Ірина Василівна,**  
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,  
завідувач кафедри соціології і соціальної роботи.

**Офіційні опоненти:** доктор педагогічних наук, професор  
**Поліщук Віра Аркадіївна,**  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка, завідувач кафедри соціальної  
педагогіки і соціальної роботи;

кандидат педагогічних наук, доцент  
**Полехіна Вікторія Миколаївна,**  
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,  
доцент кафедри соціальної педагогіки, соціальної роботи та історії  
педагогіки.

Захист відбудеться 8 жовтня 2015 р. о 13.30 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.03 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (зала засідань, вул. М.Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М.Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Автореферат розіслано 7 вересня 2015 р.

Учений секретар  
спеціалізованої вченої ради

Г. М. Мешко

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність дослідження.** Кризові явища в політичному, соціально-економічному і духовному житті українського суспільства породжують і загострюють низку соціальних проблем, призводять до погіршення фізичного і психічного здоров'я людей. У зв'язку з цим зростає роль соціальної роботи як специфічного цілісного напрямку діяльності держави, мета якого полягає в задоволенні соціальних потреб кожного члена суспільства, вирішенні проблем праці, побуту, духовного і фізичного розвитку людини через залучення до цього державних, громадських інституцій, використання всього потенціалу суспільних можливостей.

Допомоги соціальних працівників потребують різні категорії осіб, в тому числі й ті, які мають виражені медико-соціальні проблеми, що взаємно потенціюють одна одну, й вирішення яких неможливе в межах односторонніх професійних впливів. Робота з такими людьми однаково складна й малоефективна окремо як для медичних, так і соціальних працівників, оскільки перед ними неминуче постають проблеми, що виходять за межі їхньої фахової компетенції і перешкоджають успішній реалізації професійних функцій. У цих умовах зростає об'єктивна потреба в діяльності комплексного характеру – медико-соціальної роботі, під час якої соціальні працівники реалізують спеціальні профілактичні та реабілітаційні програми для особливих категорій осіб (алко- та наркозалежних, психічно хворих, Віл-інфікованих) у наркологічних і психіатричних диспансерах, центрах профілактики та боротьби зі СНІДом; організовують реабілітаційну роботу з дорослими і дітьми-інвалідами у медико-соціальних реабілітаційних закладах; здійснюють соціально-психологічну підтримку людей похилого віку у геріатричних інтернатах, невиліковно хворих у хоспісах та ін.

Об'єктивною вимогою, що зумовлена науково-технічним і соціальним прогресом, є технологізація медико-соціальної роботи. Вона завжди має інноваційний, творчий характер, тому що пов'язана з постійним пошуком більш досконалих і ефективних способів використання ресурсів людини, її фізичного й інтелектуального потенціалу. Реалізація технологічного підходу в практиці організації медико-соціальної роботи – це стратегічний напрям, в основі якого – відмова в роботі з людьми від методу «спроб і помилок» і постійна орієнтація на високий кінцевий результат за оптимальних витрат зусиль і засобів. Без знань теорії соціальних технологій, принципів технологічного підходу в медико-соціальної роботі неможливе ефективне планування, організація та надання соціальних послуг.

Упродовж останнього десятиліття спостерігається значний інтерес вітчизняних науковців до проблеми професійної підготовки фахівців соціальної сфери (М.Букач, В.Васильєв, О.Гуренко, І.Зверєва, Н.Кабаченко, А.Капська, О. Карпенко, І.Ковчина, І.Мельничук, Л.Міщик, В.Поліщук, В. Полехіна, І.Трубавіна, С.Харченко та ін.); висвітлено різні аспекти проблеми становлення інституту медико-соціальної роботи і підготовки фахівців до цього виду професійної діяльності

(І.Булах, Л.Вакуленко, І.Грига, Н.Зимовець, Л.Кнодель, Г. Мешко, Г.Попович, С.Стеценко та ін.). Серед зарубіжних дослідників, які вивчають цю проблему, варто відзначити В.Бочарову, Дж. Донеллі, Б. Еріксона, Дж. Кінгсона, А.Козлова, М. Пейна, О. Стівенсона, Ю. Хеймінга, О.Холостову, Ю.Шуригіну та ін.

Аналіз змісту навчальних планів підготовки соціальних працівників вітчизняних ВНЗ свідчить, що низка гуманітарних та професійно-орієнтованих дисциплін передбачає ознайомлення студентів з окремими аспектами медико-соціальної роботи. Однак, під час їх вивчення технологічний компонент медико-соціальної роботи майже не представлений. Тут, як правило, вивчаються особливості соціальної роботи з конкретними категоріями осіб, а технологічні аспекти організації діяльності майже не розглядаються. Процес підготовки до застосування медико-соціальних технологій відзначається фрагментарністю, має опосередкований характер. Уміння використовувати технології медико-соціальної роботи (ТМСР) формуються в студентів стихійно в процесі виробничої практики.

Результати аналізу наукової літератури і власного досвіду роботи дозволяють стверджувати, що процес підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи супроводжується низкою суперечностей між : суспільною потребою в соціальних працівниках з високим рівнем готовності до застосування технологій медико-соціальної роботи та недостатнім рівнем підготовленості випускників вищих навчальних закладів до цієї діяльності; наявністю спеціальних навчальних дисциплін технологічного та медико-соціального спрямування та недостатньо ефективним використанням їх потенціалу в процесі підготовки майбутніх соціальних працівників; необхідністю інтегрованого, міждисциплінарного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи та відсутністю відповідних навчальних методик.

Окреслена соціальна значущість проблеми, недостатній рівень її наукової розробки та невизначеність шляхів розв'язання виявлених суперечностей в умовах вищої школи зумовили вибір теми дослідження «Підготовка майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи в професійній діяльності».

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційне дослідження є складовою комплексної теми науково-дослідної роботи кафедри психології та педагогіки Ужгородського національного університету «Теоретико-методологічні засади особистісно-професійного становлення майбутніх фахівців» (№378 (083.9)). Тема дисертації затверджена вченою радою Ужгородського національного університету (протокол №8 від 27.09.2012 р.) та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол №9 від 27.11.2012 р.).

**Об'єкт дослідження** – професійна підготовка майбутніх соціальних працівників.

**Предмет дослідження** – зміст, форми і методи підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи в професійній діяльності.

**Мета дослідження** – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити модель підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи у професійній діяльності.

Відповідно до об'єкту, предмету і мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Розкрити теоретико-методологічні засади професійної підготовки соціальних працівників до медико-соціальної роботи.

2. На основі аналізу наукової літератури з'ясувати суть і значення технологій медико-соціальної роботи у професійній діяльності соціальних працівників.

3. Обґрунтувати зміст і структуру готовності майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи у професійній діяльності, критерії й показники рівнів її сформованості.

4. Змодельювати процес підготовки майбутніх соціальних працівників до використання технологій медико-соціальної роботи у професійній діяльності, визначити педагогічні умови реалізації моделі.

5. Експериментально перевірити модель підготовки майбутніх соціальних працівників до використання медико-соціальних технологій.

Для реалізації завдань дослідження використовувалися такі **методи**: *теоретичні* – історичний аналіз, який дав змогу розкрити основні етапи становлення медико-соціальної роботи і тенденції її розвитку; аналіз і синтез – для визначення суті основних понять та виявлення ролі технологізації в сфері медико-соціальної роботи; узагальнення та систематизація наукових і документальних джерел інформації, порівняння – для виявлення особливостей підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи в системі вітчизняної вищої освіти та за рубежом; статистичний аналіз, який забезпечив можливість вивчення стану захворюваності населення України; педагогічне моделювання – для розробки моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування ТМСР у професійній діяльності; *емпіричні* – анкетування, спостереження, бесіди з викладачами та студентами спеціальності «соціальна робота», практичними соціальними працівниками; тестування, рейтингова та експертна оцінки, самооцінка – для встановлення рівня готовності студентів до застосування ТМСР; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний); вивчення документації вітчизняних вищих навчальних закладів з метою виявлення змісту й основних напрямків організації підготовки соціальних працівників до застосування ТМСР; методи математичної статистики – для обробки результатів дослідження.

**Наукова новизна і теоретичне значення** полягають у тому, що *вперше*:

– *розроблено та апробовано* модель підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування ТМСР у професійній діяльності, складниками якої є: мета, спрямована на досягнення готовності майбутніх фахівців до застосування ТМСР; завдання; зміст, що передбачає теоретичну й практичну підготовку; методологічні підходи (особистісний, системний, міждисциплінарний, контекстний); принципи (загальні і специфічні); етапи (підготовчий, основний, спеціалізований); функції (освітня, розвивальна, професіоналізація, культурно-гуманістична, технологічна); форми і методи (традиційні та інноваційні); засоби (друковані, технічні, програмні); критерії та показники рівнів готовності (мотиваційний, емоційно-вольовий, теоретичний, практичний); рівні (низький, середній, достатній, високий); способи контролю та корекції (консультації, індивідуальні завдання, тестування, бесіди); результат, який характеризує досягнуті зміни відповідно до визначеної мети;

– *визначено* педагогічні умови, за яких реалізація розробленої моделі відбувається найбільш ефективно: професійна орієнтація студентів на медико-соціальну роботу; використання потенціалу професійно-спрямованих дисциплін у позанавчальній діяльності; проведення практичних занять та організація практики студентів у медико-соціальних закладах і службах; участь майбутніх соціальних працівників у волонтерській діяльності.

*Уточнено* механізм застосування рівневого підходу в процесі діагностування готовності майбутніх соціальних працівників до використання ТМСР у професійній діяльності, зміст і структуру готовності, шляхи інтеграції фахових і медичних дисциплін.

*Подальшого розвитку* набули теоретичні аспекти технологізації медико-соціальної роботи, зміст, форми і методи підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи в медичній сфері.

**Практичне значення дослідження** визначається тим, що вдосконалено програми навчальних дисциплін «Технології соціальної роботи», «Соціальна медицина», внесено корективи в програму практики соціальних працівників з урахуванням можливості їхньої майбутньої діяльності в сфері медико-соціальної роботи, підготовлено методичні рекомендації «Вітчизняний і зарубіжний досвід підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи в професійній діяльності».

Окремі результати дисертаційного дослідження можуть бути використані для розробки науково-методичного забезпечення дисциплін, навчально-нормативної документації предметів медичного спрямування та циклу «Соціальна робота», а також у практичній професійній діяльності працівників медико-соціальних закладів, соціальних служб, громадських організацій та ін.

Результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес Ужгородського національного університету (довідка №2710/01-27 від 10.10.2014 р.); Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка (довідка №1339-33/03 від 2.10.2014 р.); Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського (довідка

№27.4/1282 від 16.10.2014 р.).

**Особистий внесок здобувача.** Дисертаційна робота є узагальненням результатів дослідження проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи у професійній діяльності, які отримані цілком самостійно. Дисертантка особисто брала участь в організації і проведенні експериментальної роботи, впровадженні розробленої моделі. У монографії [1] дисертантці належать розділи 1 і 2; у монографії [2] – розділ 1; у статті [12] автором здійснено класифікацію об'єктів медико-соціальної роботи та проаналізовано основні технології роботи з різними категоріями осіб. У працях, які додатково відображають результати дослідження [25–28], дисертанткою розкрито соціальні аспекти медичної роботи.

**Апробація результатів дослідження.** Основні результати дисертаційного дослідження апробовано в доповідях на науково-практичних конференціях та наукових семінарах: *міжнародних* – «Соціальна робота і підготовка фахівців у світлі вимог Болонської системи» (Ужгород, 2011), «Актуальні проблеми соціальної роботи і підготовки фахівців: розвиток волонтерського руху в Україні та за рубежом» (Ужгород, 2012), «Актуальні проблеми соціальної роботи: волонтерство як важливий ресурс соціальної роботи» (Ужгород, 2013), «Соціальна політика щодо важкохворих (невиліковних)» (Київ, 2013), «Професійна підготовка студентів соціально-педагогічної сфери – освітня складова суспільного розвитку» (Київ, 2014), «Актуальні проблеми соціальної роботи і підготовки фахівців: соціальна робота і здоровий спосіб життя» (Ужгород, 2014), «Иновации в современном образовании: опыт и перспективы» (Могилев (Беларусь), 2014); *всеукраїнських* – «Професійна підготовка фахівців соціальної сфери: надбання, проблеми, перспективи» (Хмельницький, 2012), «Педагогічні інновації у фаховій освіті» (Ужгород, 2012), «Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців» (Хмельницький, 2013, 2014); щорічних звітних наукових конференціях професорсько-викладацького складу Ужгородського національного університету.

**Публікації.** Основні теоретичні положення і висновки дослідження висвітлено в 29 друкованих працях, серед яких: 2 монографії (у співавторстві), 10 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у закордонному науковому періодичному виданні, 15 – у збірниках наукових конференцій та інших виданнях, 1 методичні рекомендації.

**Структура дослідження.** Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (231), з яких 32 – іноземною мовою, 16 додатків на 65 сторінках. Загальний обсяг роботи – 278 сторінок. Основний зміст дисертації викладено на 190 сторінках. У роботі вміщено 17 таблиць, 10 рисунків.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано вибір теми, її актуальність, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання, методи дослідження; сформульовано наукову новизну, практичне значення здобутих результатів; наведено дані про їх апробацію і впровадження; охарактеризовано структуру дисертації.

У першому розділі – **«Теоретико-методологічні аспекти підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи в професійній діяльності»** – на основі аналізу наукової літератури розкрито суть базових понять дослідження: «медико-соціальна робота», «медико-соціальна допомога», «технології медико-соціальної роботи», проаналізовано вітчизняний і зарубіжний досвід підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи, досліджено зміст і структуру готовності майбутніх соціальних працівників до застосування ТМСР у професійній діяльності.

Здійснений аналіз наукової літератури дає можливість встановити, що формування інституту медико-соціальної роботи розпочалося з часів Стародавньої Греції, де елементи медико-соціальної допомоги виявлялися в особливому догляді за хворими, опікуванні інвалідами війни, які разом із сім'ями перебували на державному утриманні. На сучасному етапі в більшості країн світу створені і функціонують спеціалізовані заклади, де соціальними працівниками надається низка медико-соціальних послуг. Медико-соціальна робота є особливо актуальною в сучасних умовах, оскільки за останні роки в Україні спостерігається стрімке зростання захворюваності серед населення. Так, станом на кінець 2013 р. в розрахунку на 100 тис. осіб чисельність онкологічних хворих становила близько 2,4 тис., осіб із розладами психіки і поведінки – 2,5 тис., хворих на ВІЛ/СНІД – понад 300, осіб із наркотичною залежністю – 172, хворих на активний туберкульоз – 105 та ін. Важливість медико-соціальної роботи сьогодні зумовлена також тривалими воєнними діями на сході України. Саме завдяки медико-соціальній роботі здійснюється реабілітація учасників АТО, які зазнали моральних і фізичних травм.

На підставі узагальнення результатів досліджень учених І.Григи, І. Каткової, Р. Киямової, Н. Кравченка, А. Мартиненка та ін. з'ясовано, що медико-соціальна робота – це новий вид мультидисциплінарної професійної діяльності медичного, психолого-педагогічного і соціально-правового характеру, спрямованої на відновлення, збереження та зміцнення здоров'я населення. Вона принципово змінює комплексну допомогу в сфері охорони здоров'я, оскільки передбачає проведення системних медико-соціальних впливів на більш ранніх етапах розвитку хвороби і соціальної дезадаптації, попереджаючи виникнення важких ускладнень чи інвалідності.

У процесі дослідження встановлено, що стратегічним напрямом у сфері медико-соціальної роботи є впровадження технологічного підходу. Враховуючи суть поняття «технології соціальної роботи» та зміст медико-соціальної діяльності, під технологією медико-соціальної роботи



розуміємо сукупність методів, прийомів і впливів, які спрямовані на усунення чи компенсацію обмежень життєдіяльності, підтримку і зміцнення здоров'я людини через інститути медичного і соціального страхування, соціального забезпечення, медико-соціального обслуговування тощо.

У практиці медико-соціальної роботи найбільшого поширення набули технології медико-соціальної роботи з хворими на ВІЛ/СНІД, алко- та наркозалежними, невиліковно та психічно хворими, інвалідами, що зумовлює необхідність відповідної підготовки фахівців до їх застосування.

Аналіз вітчизняного досвіду підготовки соціальних працівників у ВНЗ України свідчить, що вона спрямована на формування високоосвіченого фахівця, який має фундаментальні знання, вміння та навички, необхідні для професійної діяльності в різних галузях соціальної роботи. Що стосується підготовки до використання технологій медико-соціальної роботи, то кожен ВНЗ організовує її, зважаючи на власні можливості та ресурси. У деяких вишах з цією метою впроваджено низку спеціальних дисциплін медико-соціального спрямування; в інших – медико-соціальні питання віднесено до фахових дисциплін із соціальної роботи.

Узагальнення результатів аналізу наукової літератури дає підстави розглядати готовність майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи як стійке особистісне утворення, в якому інтегровані мотиви, емоції, знання й уміння майбутнього фахівця, що зумовлюють ефективне вирішення проблем, пов'язаних з відновленням, збереженням та зміцненням здоров'я населення. Це – здатність обирати і використовувати діагностичні та оцінні інструменти, адекватні рівню складності проблеми клієнта; розробляти й реалізовувати програми профілактики й реабілітації осіб з урахуванням їх потреб і обмежень; обирати й видозмінювати необхідні стратегії медико-соціальної допомоги, організовувати й координувати діяльність поліпрофесійних бригад з метою індивідуального супроводу, адаптації та підтримки соціального функціонування клієнтів медико-соціальної роботи. Готовність до застосування ТМСР характеризується сформованістю таких компонентів :мотиваційного, емоційно-вольового, теоретичного, практичного.

Про необхідність удосконалення системи вітчизняної професійної підготовки соціальних працівників до використання ТМСР свідчать результати проведеного пілотажного дослідження серед студентів-випускників і практикуючих фахівців. Понад 70% майбутніх соціальних працівників оцінюють свої знання з ТМСР недостатніми і вважають доцільним впровадження спеціальних дисциплін у навчальний план, або збільшення годин на вивчення технологій медико-соціальної роботи в межах наявних курсів. Результати анкетування практикуючих соціальних працівників демонструють значний інтерес до досліджуваної проблеми, оскільки близько 74,8% фахівців беруть участь у реалізації технологій медико-соціальної роботи в процесі професійної діяльності. 65,2% з них підтвердили, що під час навчання теоретично були ознайомлені з

елементами цих технологій, однак вказують на доцільність більш глибокої практичної підготовки до такої діяльності. Отримані результати та їх узагальнення спонукали автора до розробки моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування ТМСР у професійній діяльності.

**У другому розділі – «Обґрунтування й реалізація моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи в професійній діяльності»** – обґрунтовано модель підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування ТМСР у професійній діяльності, визначено педагогічні умови, за яких реалізація моделі відбувається найбільш ефективно, здійснено узагальнення результатів дослідно-експериментальної роботи.

На основі вивчення наукових праць (Ю. Бабанського, С. Гончаренка, В. Давидова, А. Капської, О. Карпенко, В. Поліщук, В. Чайки та ін.) та власного досвіду роботи у ВНЗ розроблено авторську модель професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи у професійній діяльності, яка містить такі блоки: цільовий – передбачає процедуру визначення мети та постановку завдань, вирішення яких забезпечить досягнення високого рівня готовності майбутніх фахівців до застосування ТМСР; змістовий, що охоплює теоретичну й практичну підготовку; функціонально-процесуальний – визначає сукупність основних методологічних підходів, загальні та специфічні принципи, етапи, функції; технологічний блок моделі містить методи, форми і засоби навчання; аналітико-результативний блок – визначення критеріїв та показників рівнів готовності соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи у професійній діяльності, способів корекції та контролю результатів (рис. 1).

Дослідно-експериментальна робота передбачала проведення констатувального і формувального експерименту.

На початку дослідження було сформовано дві групи студентів перших курсів спеціальності «соціальна робота»: експериментальну (45 студентів) і контрольну (48 студентів) та проведено констатувальний експеримент для виявлення рівня готовності студентів до застосування ТМСР у професійній діяльності.

На цьому етапі дослідно-експериментальної роботи здійснювалося визначення критеріїв і показників готовності майбутніх фахівців до означеної діяльності: мотиваційного, емоційно-вольового, теоретичного, практичного.

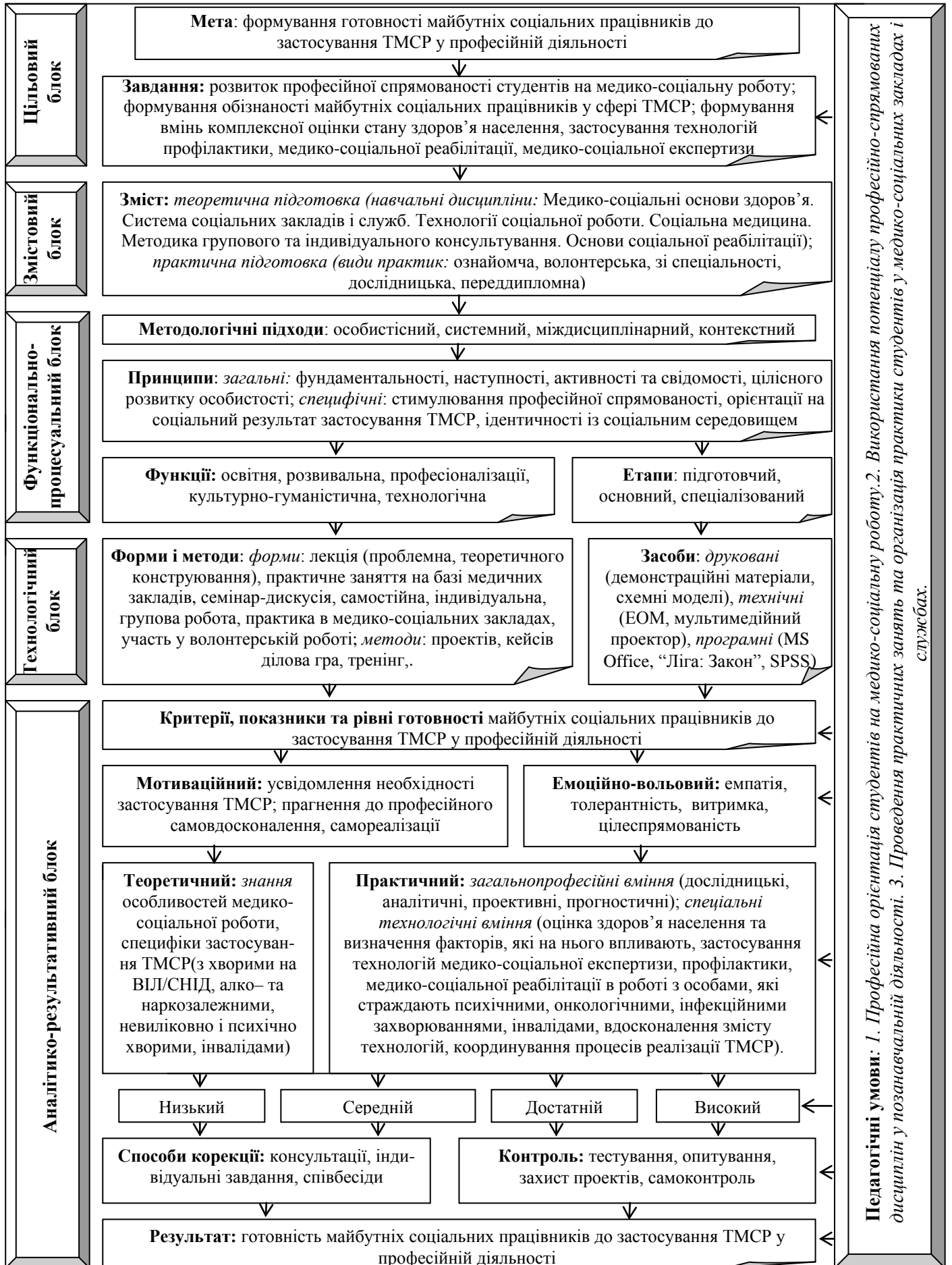


Рис. 1. Модель підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування ТМСР у професійній діяльності

Показниками мотиваційного критерію є : усвідомлення необхідності застосування ТМСР у професійній діяльності; прагнення до професійного самовдосконалення, бажання досягти успіху в роботі; емоційно-вольового – наявність позитивних емоцій, які виражають задоволеність професійною діяльністю, емпатія, толерантність, витримка, емоційна стійкість; теоретичного – сформованість системи знань: сутності технологічного підходу у медико-соціальній роботі, специфіки медико-соціальної роботи як виду професійної діяльності, вітчизняного й зарубіжного досвіду застосування ТМСР, базових та спеціальних технологій соціальної роботи; практичного – сформованість загальнопрофесійних (дослідницьких, аналітичних, комунікативних, проєктивних, прогностичних) та спеціальних умінь застосування ТМСР (в здійсненні комплексної оцінки стану здоров'я населення, аналізі медико-соціальних проблем різних груп населення, в роботі з особами, які страждають психічними, онкологічними, інфекційними захворюваннями, інвалідами в закладах соціального обслуговування населення та охорони здоров'я).

На підставі зазначених критеріїв визначено рівні професійної готовності майбутніх соціальних працівників до використання ТМСР у професійній діяльності: низький, середній, достатній, високий. Діагностика рівнів готовності здійснювалася за допомогою методів спостереження, анкетування, бесіди, тестування та ін.

Результати констатувального експерименту засвідчили, що понад 80% студентів перших курсів спеціальності «соціальна робота» демонструють низький рівень готовності до застосування ТМСР у професійній діяльності, що цілком закономірно. Незначна частина студентів виявили середній рівень і близько 2% студентів в обох групах на цьому етапі засвідчили достатній рівень готовності до застосування ТМСР, однак цей показник виявився таким за рахунок високого рівня мотивації та емоційно-вольового компонента. Крім цього, більшість цих студентів до вступу у ВНЗ закінчили медичне училище або працювали деякий час в медико-соціальних закладах, де отримали певні теоретичні знання та практичні навички медико-соціальної роботи.

Формувальний експеримент проводився зі студентами – майбутніми соціальними працівниками ДВНЗ «Ужгородський національний університет» упродовж п'яти років (з 1-го по 5-й курси) і передбачав 3 етапи: підготовчий (1-3 курси), основний (4 курс), спеціалізований (5 курс).

На першому етапі (дисциплін «Вступ до спеціальності», «Медико-соціальні основи здоров'я», «Система організації соціальних служб», «Теорія соціальної роботи», «Методи соціальної роботи», «Соціальна робота з різними категоріями клієнтів») здійснюється теоретична підготовка студентів до професійної діяльності у сфері медико-соціальної роботи, а також практичне навчання, що передбачає організацію практики студентів у медико-соціальних закладах. Студенти залучаються до участі у волонтерській діяльності.

На цьому етапі запроваджуються елементи професійної орієнтації майбутніх соціальних

працівників на медико-соціальну роботу, що реалізуються через застосування різноманітних форм і методів навчання – інформаційно-довідкових, методів прийняття рішень і побудови перспективи професійного розвитку. Основними формами роботи є: складання професіограми, демонстрація навчальних відео-матеріалів, зустрічі студентів із соціальними працівниками медико-соціальної сфери та ін.

Другий етап (дисципліни «Технології соціальної роботи» і «Соціальна медицина») передбачає цілеспрямовану підготовку соціальних працівників до медико-соціальної роботи та застосування ТМСР у професійній діяльності. Провідними формами навчання на цьому етапі є лекції-візуалізації та теоретичного конструювання, де вербальна інформація технічними засобами трансформується у певний візуальний ряд і таким чином відбувається зміщення акценту з монологічного викладення матеріалу на спільну творчу діяльність викладача і студентів. Для наочності використовуються різні носії змістової інформації (слайди, плівки, малюнки, блок-схеми і т.д.). Так, під час вивчення теми «Теоретичні основи проектування технологій соціальної роботи» наводяться приклади діючих сьогодні технологій, зокрема «Технологія соціального обслуговування інвалідів та людей похилого віку вдома», яка представлена у вигляді блок-схеми. Практикується запрошення вітчизняних і зарубіжних фахівців для проведення окремих занять і професійно спрямованих виховних заходів. Важливе значення мають спеціальні екскурсії (в медико-соціальні заклади Закарпатської області, в м.Львів, де студенти знайомляться з роботою хоспісу та ін.).

Визначальну роль у процесі підготовки соціальних працівників до застосування ТМСР відіграють інноваційні методи: кейси (до прикладу, студентам пропонується кейс «Евтаназія», в якому подано історіографію проблеми, зарубіжний досвід впровадження, оцінки експертів з різних галузей (медицини, права та ін.). і передбачено аналіз ситуації та колективне обговорення варіантів вирішення проблеми); ділові ігри («Толерантність соціального працівника»), проекти («Розробка розвивальної програми для дітей-інвалідів») та ін. Широко використовуються різні види тренінгів.

На цьому етапі студенти активно залучаються до позааудиторної роботи, яка реалізується в двох напрямках – науковому і культурно-масовому. У рамках першого напрямку систематично проводяться науково-практичні студентські конференції, конкурси наукових робіт студентів, майстер-класи, тренінгові заняття, зустрічі та ін. Так, на базі міської лікарні м. Ужгорода для студентів була проведена науково-практична конференція «Соціально-значимі хвороби сучасної молоді», яка стала логічним завершенням акцій «Стоп-СНІД», «Туберкульоз – соціальна хвороба». В 2014 році в УжНУ відбулася міжнародна студентська конференція з участю американських та угорських студентів «Волонтерство в Україні і за рубежом». Також була організована зустріч студентів із членами громадської організації інвалідів зору «Дивосвіт», де обговорювалася роль

собак-поводирів у житті сліпих людей. Студенти мали змогу побувати в ролі інвалідів зору і оцінити допомогу собаки-поводиря на практиці, оскільки громадська організація представила на зустрічі спеціально тренуваних собак-поводирів.

Культурно-масовий напрям передбачає інформаційні бесіди, лекції, тренінги, дискусії, вечори запитань і відповідей, благодійні акції, презентації. Зокрема, майбутні соціальні працівники проходять навчання у Школі здоров'я та в інших закладах, а потім самостійно проводять роз'яснювальну роботу серед учнів шкіл, студентів на різні теми : «Молодь проти ВІЛ/СНІДу», «Молодь проти наркотиків», «Ні – насильству». Акція «Обери здоров'я – збережи життя» полягала у розповсюдженні листівок та буклетів, які містили інформацію щодо шкоди алкоголю, наркотиків, тютюну, серед молоді міста. Благодійний концерт на підтримку дітей з обмеженими можливостями був організований студентами разом з дітьми з обмеженими можливостями. Для цих дітей була проведена екскурсія по місту Ужгороду і організована поїздка в м.Мукачево, де вони відвідали історичні місця міста і «Музей меду». Виставки-презентації малюнків та інших виробів дітей з обмеженими можливостями часто демонструються в фойє університету.

Під час третього етапу (дисципліни «Методика індивідуального та групового консультування», «Основи соціальної реабілітації») здійснюється підготовка майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи з конкретними категоріями осіб у закладах різного типу, наприклад, наркозалежними, невиліковно хворими, їх сім'ями тощо. На цьому етапі застосовуються форми і методи роботи, які передбачають більшу самостійність і відповідальність студентів за виконану роботу, зокрема, метод проектів. Студентам пропонується різноманітна тематика проектних робіт: «Технологія соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями», «Технологія організації хоспісного обслуговування» та ін. Презентація проектів відбувається у вигляді доповіді на студентській науковій конференції, публічного захисту, звіту тощо. Тематика бакалаврських, дипломних і магістерських робіт обов'язково передбачає дослідження медико-соціальних аспектів професійної діяльності фахівців соціальної роботи.

Важливе значення в процесі професійної підготовки надається забезпеченню міждисциплінарних зв'язків.

Виявлено, що реалізація запропонованої моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування ТМСР у професійній діяльності відбувається ефективно за дотримання таких педагогічних умов: професійна орієнтація студентів на медико-соціальну роботу, використання потенціалу професійно-спрямованих дисциплін у позанавчальній діяльності, проведення практичних занять та організація практики студентів у медико-соціальних закладах, участь майбутніх соціальних працівників у волонтерській діяльності.

Позитивний вплив на підготовку студентів до застосування ТМСР має міжнародне співробітництво Ужгородського національного університету, зокрема з США та Угорщиною, де професійна підготовка соціальних працівників тісно пов'язана з медициною (спільні конференції, міжнародні проекти, стажування, наукові дослідження та ін.). У 2012-2014 рр. майбутні соціальні працівники були залучені до реалізації україно-угорського проекту «Навички здорового способу життя».

Узагальнення результатів проведеної експериментальної роботи засвідчило суттєве зростання показників рівня готовності студентів експериментальної групи до застосування ТМСР. в той час як показники в контрольній групі виявилися значно нижчими. Зокрема, в експериментальній групі збільшилася частка студентів з високим рівнем готовності до застосування ТМСР (на 28,9%), достатній рівень – на 33,4% і зменшилася частка тих соціальних працівників, у яких спостерігається низький рівень (на 71,1%) (таблиця 1).

Таблиця 1

Динаміка рівнів готовності майбутніх соціальних працівників до застосування ТМСР у професійній діяльності за час експериментальної роботи

Групи	На початок експерименту				На кінець експерименту			
	Високий	Достатній	Середній	Низький	Високий	Достатній	Середній	Низький
Контр. група	0	1	7	40	6	10	12	20
	0%	2,1%	14,6%	83,3%	12,5%	20,8%	25,0%	41,7%
Експер. група	0	1	8	36	13	16	12	4
	0%	2,2%	17,8%	80,0%	28,9%	35,6%	26,6%	8,9%

Таким чином, у процесі проведеної експериментальної роботи була підтверджена дієвість розробленої моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування ТМСР у професійній діяльності.

Здійснене дослідження дає змогу зробити такі **висновки**:

1. Розкрито теоретико-методологічні засади підготовки соціальних працівників до професійної медико-соціальної роботи. Встановлено, що медико-соціальна робота – це вид мультидисциплінарної професійної діяльності медичного, психолого-педагогічного і соціально-правового характеру, спрямованої на відновлення, збереження та зміцнення здоров'я населення. Вона принципово змінює комплексну допомогу в сфері охорони здоров'я, оскільки передбачає забезпечення системних медико-соціальних впливів на більш ранніх етапах розвитку хвороби і соціальної дезадаптації, які потенційно ведуть до важких ускладнень чи інвалідності.

Обґрунтовано, що в умовах обмежених соціальних ресурсів і значної кількості соціальних проблем, медико-соціальний вплив може бути ефективним тільки за умови застосування технологічного підходу.

Враховуючи суть технологій соціальної роботи та зміст медико-соціальної діяльності, під

технологією медико-соціальної роботи розуміємо сукупність методів, прийомів і впливів, які спрямовані на усунення чи компенсацію обмежень життєдіяльності, підтримку і зміцнення здоров'я людини через інститути медичного і соціального страхування, соціального забезпечення, медико-соціального обслуговування тощо.

З'ясовано, що в практиці медико-соціальної роботи поширення набули ТМСР з хворими на ВІЛ/СНІД, алко- та наркозалежними, невиліковно та психічно хворими, інвалідами, що передбачає наявність готовності майбутніх фахівців соціальної роботи до їх використання, яка формується в процесі професійної підготовки.

2. Узагальнення результатів аналізу наукової літератури і проведена експериментальна робота дає підстави визначити готовність майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи як стійке особистісне утворення, в якому інтегровані мотиви, знання й уміння, емоції майбутнього фахівця, які спрямовані на ефективне вирішення проблем, пов'язаних з відновленням, збереженням та зміцненням здоров'я населення. Це – здатність обирати і використовувати діагностичні та оціночні інструменти, адекватні рівню складності проблеми клієнта; розробляти й реалізовувати програми профілактики й реабілітації осіб з урахуванням їх потреб і обмежень; обирати й видозмінювати необхідні стратегії медико-соціальної допомоги, організувати й координувати діяльність поліпрофесійних бригад з метою індивідуального супроводу, адаптації та підтримки соціального функціонування клієнтів медико-соціальної роботи. Готовність характеризується наявністю взаємопов'язаних компонентів: мотиваційного, емоційно-вольового, теоретичного, практичного.

3. Розроблено та апробовано модель підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування ТМСР у професійній діяльності, яка містить кілька блоків. Цільовий блок передбачає процедуру визначення мети та постановку завдань, вирішення яких забезпечить досягнення високого рівня готовності майбутніх фахівців до застосування ТМСР (розвиток професійної спрямованості студентів на медико-соціальну роботу, формування обізнаності майбутніх соціальних працівників у сфері ТМСР, формування вмінь комплексної оцінки стану здоров'я населення, застосування технологій профілактики, медико-соціальної реабілітації, медико-соціальної експертизи). Змістовий блок визначає теоретичну підготовку, що передбачає сукупність певних навчальних дисциплін та їх змістове наповнення і організацію практики студентів. Функціонально-процесуальний блок моделі містить методологічні підходи (особистісний, системний, міждисциплінарний, контекстний), загальні (фундаментальності, наступності, активності та свідомості, цілісного розвитку особистості) та специфічні принципи (стимулювання професійної спрямованості, орієнтації на соціальний результат застосування ТМСР, ідентичності із соціальним середовищем), етапи (підготовчий, основний, спеціалізований), функції (освітня, розвивальна, професіоналізація, технологічна, культурно-гуманістична). Технологічний блок



моделі презентує методи, форми і засоби навчання: методи – проекти, кейси, ділові ігри, тренінги; форми – лекція (проблемна, теоретичного конструювання), практичне заняття на базі медичних закладів, семінар-дискусія, самостійна робота (аналітична, дослідницька, проблемно-пошукова), індивідуальна, групова робота, екскурсії, практика в медико-соціальних закладах, участь у волонтерській роботі; засоби – друковані (демонстраційні матеріали, схемні моделі), технічні (ЕОМ, мультимедійний проектор), програмні (MS Office, “Ліга: Закон”, SPSS). Аналітико-результативний блок передбачає визначення критеріїв та показників готовності соціальних працівників до застосування ТМСП у професійній діяльності (мотиваційний: усвідомлення необхідності застосування ТМСП як компонента професійної діяльності, прагнення до професійного самовдосконалення, самореалізації; емоційно-вольовий: емпатія, толерантність, витримка, відповідальність, емоційна стійкість; теоретичний: знання сутності технологічного підходу та причин технологізації соціальної діяльності; специфіки медико-соціальної роботи як виду професійної діяльності; особливостей застосування ТМСП в медико-соціальних закладах з різними групами клієнтів; практичний: загальнопрофесійні (дослідницькі, аналітичні, комунікативні) і технологічні уміння (комплексної оцінки стану здоров’я населення; застосування технологій медико-соціальної експертизи, профілактики, медико-соціальної реабілітації та ін. з особами, які страждають психічними, онкологічними, інфекційними захворюваннями, інвалідами; використання ТМСП в закладах соціального захисту населення, охорони здоров’я та ін.; координування процесів вирішення проблем клієнтів, пов’язаних зі здоров’ям); способів контролю (тестування, захист проектів, самоконтроль) та корекції результату підготовки (консультації, роз’яснення, індивідуальні завдання, співбесіди).

На підставі зазначених критеріїв визначено рівні професійної готовності майбутніх соціальних працівників до використання ТМСП у професійній діяльності: низький, середній, достатній, високий.

4. У процесі експериментально-пошукової роботи виявлено, що реалізація запропонованої моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування ТМСП відбувається успішно за дотримання таких педагогічних умов: професійна орієнтація студентів на медико-соціальну роботу; використання потенціалу професійно-спрямованих дисциплін у позанавчальній діяльності; проведення практичних занять та організація практики студентів у медико-соціальних закладах; участь у волонтерській діяльності. Професійна орієнтація майбутніх соціальних працівників на медико-соціальну роботу реалізується через проведення інформаційних бесід, побудови перспективи професійного розвитку, складання професіограми, зустрічі студентів із соціальними працівниками медико-соціальних закладів та ін. Використання потенціалу професійно-спрямованих дисциплін у позанавчальній діяльності відбувається під час науково-практичних конференцій, олімпіад, конкурсів наукових робіт студентів, майстер-класів, тренінгів.

Практичні заняття з окремих дисциплін, практика студентів організовується в таких медико-соціальних закладах : центр профілактики та боротьби зі СНІДом, територіальний центр обслуговування інвалідів та одиноких непрацездатних громадян, геріатричний будинок-інтернат, наркологічний диспансер, психоневрологічний диспансер, реабілітаційний центр для дітей з обмеженими можливостями та ін. Волонтерська діяльність здійснюється в процесі участі у благодійних акціях, залучення студентів до реалізації різноманітних програм на базі медико-соціальних закладів.

5. Результати дослідно-експериментальної роботи засвідчили позитивну динаміку показників формування готовності майбутніх соціальних працівників до застосування ТМСР у професійній діяльності. В експериментальній групі понад 35% студентів досягли достатнього рівня і 28,9% – високого рівня готовності до застосування ТМСР, в той же час, у контрольній групі цей показник становить лише 20,8% для достатнього і 12,5% для високого рівня. Ці дані підтверджують доцільність і значущість виконаної роботи.

Проведене дослідження не претендує на вичерпне вирішення проблеми, багато аспектів якої вимагають подальшого дослідження : поглиблене вивчення окремих компонентів моделі підготовки соціальних працівників до застосування ТМСР, розробка навчальної дисципліни «Технології медико-соціальної роботи», вдосконалення взаємодії навчальних і медико-соціальних закладів у процесі професійної підготовки соціальних працівників та ін.

## **СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ**

### *Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації*

1. Данко Д.В. Підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери до застосування технологій медико-соціальної роботи в професійній діяльності: [монографія] / Д.В. Данко, О.С. Повідайчик. – Ужгород: «Шарк», 2014. – 230 с.
2. Данко Д.В. Медико-соціальна робота: теорія і практика: [монографія] / Д.В. Данко, І.В. Козубовська, А.М. Попович та ін.; за заг. ред. А.М. Попович. – Ужгород: Видавництво ФОП Бреза А.Е., 2014. – 236 с.
3. Данко Д. В. Соціальна робота в медичній сфері / Д. В. Данко // Науковий вісник УжНУ: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». – Ужгород, 2011. – Вип. 23. – С. 39 – 42.
4. Данко Д. В. Практична підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи в медичних закладах / Д. В. Данко // Вісник Черкаського університету: Серія «Педагогічні науки». – Черкаси, 2012. – Вип. 6 (219). – С. 31 – 34.
5. Данко Д. В. Професійний портрет соціального працівника медичного закладу / Д. В. Данко // Вісник Луганського університету: Серія «Педагогічні науки». – Луганськ, 2012. – Вип. 5 (240). – С. 90 – 97.

6. Данко Д. В. Професійна готовність соціальних працівників до використання технологій медико-соціальної роботи в майбутній діяльності / Д. В. Данко // Науковий вісник УжНУ: Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. – Ужгород, 2012. – Вип. 25. – С. 63 – 66.
7. Данко Д. В. Компоненти готовності майбутніх соціальних працівників до використання технологій медико-соціальної роботи в професійній діяльності / Д. В. Данко // Науковий вісник УжНУ: Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. Ужгород, 2012. – Вип. 24.– С. 43 – 45.
8. Данко Д. В. Теоретичні засади технологізації медико-соціальної роботи / Д. В. Данко // Вісник Луганського національного університету: Серія «Педагогічні науки». – Луганськ, 2012. – Вип. 19 (254). – С. 20 – 25.
9. Данко Д. В. Зміст підготовки майбутніх соціальних працівників до впровадження медико-соціальних технологій у практичній діяльності / Д. В. Данко // Вісник Черкаського університету: Серія «Педагогічні науки». – Черкаси, 2012. – №34(247). – С. 28 – 31.
10. Данко Д. В. Інформаційно-комунікаційні технології підготовки соціальних працівників до медико-соціальної роботи / Д. В. Данко // Науковий вісник УжНУ: Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. – Ужгород, 2013. – Вип. 26. – С. 57 – 60.
11. Данко Д. В. Досвід професійної підготовки клінічних соціальних працівників за рубежом / Д. В. Данко // Науковий вісник УжНУ: Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. – Ужгород, 2013. – Вип. 29. – С. 45 – 48.
12. Данко Д. В. Медико-соціальна робота з різними категоріями клієнтів / Д.В. Данко, О. С. Повідайчик // Науковий вісник УжНУ: Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. – Ужгород, 2014. – Вип. 33. – С. 51 – 54.
13. Данко Д. В. Проблемы реализации медико-социальных технологий и подготовки социальных работников / Д. В. Данко // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. Журнал научных публикаций. – Москва, 2013. – №01(48). – С. 259 – 265.

#### *Опубліковані праці апробаційного характеру*

14. Данко Д. В. Досвід медико-соціальної роботи з дітьми та молоддю у Великій Британії / Д. В. Данко // Соціальна робота і підготовка фахівців у світлі вимог Болонської системи: матеріали доповідей та повідомлень міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород, 22 вересня 2011 р. ). – Ужгород: УжНУ, 2011. – С. 19 – 21.
15. Данко Д. В. Зарубіжний досвід підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи в медичній сфері / Д. В. Данко // Професійна підготовка фахівців соціальної сфери: надбання, проблеми, перспективи: матеріали доповідей та повідомлень всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 23-24 березня 2012 р.). – Хмельницький: ХНУ, 2012. – С. 84 – 86.

16. Данко Д. В. Залучення майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи як педагогічна умова їх підготовки до впровадження медико-соціальних технологій у професійній діяльності / Д. В. Данко // Актуальні проблеми соціальної роботи і підготовки фахівців: розвиток волонтерського руху в Україні та за рубежом: матеріали доповідей та повідомлень міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород, 21 вересня 2012 р.). – Ужгород: УжНУ, 2012. – С. 24 – 27.
17. Данко Д. В. Інноваційні методи підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи в професійній діяльності / Д. В. Данко // Педагогічні інновації у фаховій освіті: зб. наук. праць за матеріалами всеукр. заочної наук.-практ. конф. (Ужгород, 20 грудня). – Ужгород: Закарпатський державний університет, 2012. – С. 292 – 300.
18. Данко Д. Деякі аспекти організації медико-соціальної роботи з невиліковно хворими в Україні / Д. Данко // Соціальна політика щодо тяжкохворих (невиліковних): матеріали II-ї щорічної наук.-практ. конф. (Київ, 27 березня 2013 р.) – Київ: Університет «Україна», 2013. – С. 28 – 33.
19. Данко Д. Деякі аспекти формування медико-соціальних технологічних умінь соціальних працівників / Д. Данко // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 25-26 квітня 2013 р.) – Хмельницький: ХНУ, 2013. – С. 121 – 122.
20. Данко Д. В. Зарубіжний досвід медико-соціальної роботи / Д. В. Данко // Актуальні проблеми соціальної роботи: волонтерство як важливий ресурс соціальної роботи: матеріали доповідей та повідомлень міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород, 27 вересня 2013 р.). – Ужгород: УжНУ, 2013. – С. 27 – 30.
21. Данко Д. Ділова гра в процесі підготовки майбутніх соціальних працівників до медико-соціальної роботи / Д. Данко // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 24-25 квітня 2014 р.). – Хмельницький: ХНУ, 2014. – С. 86 – 88.
22. Данко Д. Лекція як провідна форма підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи / Д. Данко // Професійна підготовка студентів соціально-педагогічної сфери – освітня складова суспільного розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (дистанційної) (Київ, 1 квітня 2014 р.). – Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. – С. 74 – 75.
23. Данко Д. Використання потенціалу професійно-спрямованих дисциплін в процесі підготовки соціальних працівників до медико-соціальної роботи / Д. Данко // Актуальні проблеми соціальної роботи і підготовки фахівців: соціальна робота і здоровий спосіб життя: матеріали доповідей та повідомлень міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород, 19 вересня, 2014 р.). – Ужгород: УжНУ, 2014. – С. 24 – 25.

24. Данко Д. Средства подготовки социальных работников к применению технологий медико-социальной работы в профессиональной деятельности / Д. Данко // *Иновации в современном образовании: опыт и перспективы: материалы междунар. научно-практ. конф. (Могилев (Беларусь), 30 октября 2014 г.)* – Могилев: УО «МГОИРО», 2014. – С. 150 – 153.

***Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати***

25. Данко Д. В. Особливості проведення системного аналізу комплексного взаємовпливу соціальних, екологічних та інших факторів на регіональні показники громадського здоров'я населення ендемічного регіону / Д. В. Данко. О. В. Фера // *Охорона здоров'я України*. – Київ, 2009. – Вип. 1 (33). – С. 28 – 30.
26. Данко Д. В. Сучасні концептуальні підходи до проблеми громадського здоров'я в Україні і за кордоном / Д. В. Данко. О. В. Фера // *Науковий Вісник УжНУ: Серія «Медицина»*. – Ужгород, 2009. – Вип. 34. – С. 222 – 223.
27. Данко Д. В. Особливості удосконалення регіональних показників громадського здоров'я населення ендемічного регіону / Д. В. Данко, О.В.Фера // *Східноєвропейський журнал громадського здоров'я*. – Київ, 2010. – №1(9). – С. 77 – 78.
28. Данко Д. В. Доказова соціальна медицина – сучасний напрямок у розвитку охорони здоров'я: проблеми та перспективи впровадження в Україні / Д. В. Данко, А. Б. Зіменковський, М. К. Хобзей // *Клінічна фармація, фармакотерапія та медична стандартизація*. – Львів. – №3-4 (8-9). – С. 77 – 83.
29. Данко Д.В. Вітчизняний і зарубіжний досвід підготовки майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи в професійній діяльності: [методичні рекомендації] / Д.В. Данко. – Ужгород: УжНУ, 2014. – 25 с.

**АНОТАЦІЇ**

**Данко Д.В. Підготовка майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи в професійній діяльності. – На правах рукопису.**

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України. – Тернопіль, 2015.

Дисертація присвячена проблемі підготовки фахівців соціальної роботи до застосування технологій медико-соціальної роботи в професійній діяльності. Розкрито суть базових понять дослідження, проаналізовано вітчизняний і зарубіжний досвід підготовки майбутніх соціальних працівників, досліджено зміст і структуру готовності майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи у професійній діяльності.

Розроблено та апробовано модель підготовки майбутніх соціальних працівників до

застосування технологій медико-соціальної роботи у професійній діяльності, яка складається з таких блоків: цільового, змістового, технологічного, аналітико-результативного.

Визначено критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх соціальних працівників до застосування технологій медико-соціальної роботи у професійній діяльності.

Обґрунтовано сукупність педагогічних умов, дотримання яких забезпечує ефективну реалізацію розробленої моделі.

Ключові слова: медико-соціальна робота, технології медико-соціальної роботи, соціальні працівники, професійна підготовка.

**Данко Д.В. Подготовка будущих социальных работников к применению технологий медико-социальной работы в профессиональной деятельности. – На правах рукописи.**

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Министерство образования и науки Украины. – Тернополь, 2015.

Диссертация посвящена проблеме подготовки специалистов социальной работы к применению технологий медико-социальной работы в профессиональной деятельности. Раскрыта суть базовых понятий исследования, проанализированы отечественный и зарубежный опыт подготовки будущих социальных работников, исследовано содержание и структуру готовности будущих социальных работников к применению технологий медико-социальной работы, в профессиональной деятельности.

Разработана и апробирована модель подготовки будущих социальных работников к применению технологий медико-социальной работы в профессиональной деятельности, которая состоит из следующих блоков: целевого, содержательного, технологического, аналитико-результативного.

Определены критерии, показатели и уровни сформированности готовности будущих социальных работников к применению технологий медико-социальной работы в профессиональной деятельности.

Обоснована совокупность педагогических условий, соблюдение которых обеспечивает эффективную реализацию разработанной модели.

Ключевые слова: медико-социальная работа, технологии медико-социальной работы, социальные работники, профессиональная подготовка.

**D. Danko. The preparation of future social workers for using technologies of medical and social work in the professional activity. - The manuscript.**

Thesis for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Ternopil, 2015.

The dissertation is dedicated to the problem of social workers' preparation for using technologies of medical and social work in the professional activity. It is shown that different categories of people need social workers' help, including those who suffer aggravated medical and social problems. It is found that the work with the following categories of people separately is difficult and inefficient for both medical and social workers, because the workers are faced to the problems that are beyond their professional competence and hinder the successful realization of professional functions. It is proved that in these conditions increases the objective need of complex character – medical and social work. Within it the social workers implement special prevention and rehabilitation programs for specific categories of people – alcohol and drug addicts, mentally and physically ill, HIV-infected and incurable.

The main technologies of medical and social work are analyzed.

The model of future social workers' preparation for using technologies of medical and social work is developed and experimentally tested. It consists of the following units: the target block - a procedure for determining the goal that aims at achievement of the high level of preparation of future professionals for using technologies of medical and social work and methodological approaches (personal, systematic, interdisciplinary, context). The content block of the model defines methods of organization of educational process that is aimed at the acquisition of professional knowledge and skills of students in the field of medical and social work, which involves adherence to certain principles, stages, using of certain disciplines and their semantic content. A mandatory condition for effective interaction between the components of the model and its full operation is the realization of system-forming functions: education, developing, professionalization of the individual, technological, cultural and humanistic.

The technological block of the model includes methods, forms and means of teaching: methods of projects, case studies, role play; forms – lecture (problematic, theoretical design), seminar-discussion, practical dialogue, individual and group work; means – printing (visual materials, circuit models), technical (computer, LCD projector), software (MS Office, "League: the Law", SPSS).

The analytical and effective block involves identifying of criteria and indicators of readiness of social workers to use technologies in the professional activities (motivational: awareness of the need to use technologies as the part of professional activities, striving for professional self-improvement, self-fulfillment; emotional and volitional: the presence of positive emotions, expressing satisfaction with the profession, responsibility; theoretical: knowledge of the nature of the technological approach and the causes of technologizing of social activities, the specific of medical and social work as a professional activity, the features of the using of medical and social work technologies in the establishments of different types and with different people; practical: general-professional (research, analysis,

communication, etc.) and technical skills (comprehensive assessment of health status, usage of technologies of medical and social expertise, prevention, medical and social rehabilitation with people with mental, cancer, infectious diseases, disabled, the usage of technologies of medical and social work in institutions of social protection, health care, etc.); methods of control (testing, defense projects, self-control) and correction of studying results (consultation, explanation, individual assignments, interview).

It is established that the proposed model can be successfully implemented in certain pedagogical conditions such as: organization of practice for students in the medical and social institutions and services, using the potential of professionally-oriented disciplines in extra-curricular activities, students' career guidance for medical and social work, providing interdisciplinary connections, the future social workers' involving into the volunteer activities.

Key words: medical and social work, technologies of medical and social work, social workers, professional training of social workers.

Підписано до друку 02.09.2015. Формат 60x84/16.  
Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 0.9.  
Наклад 100 прим. Віддруковано на різнографі.

---

*Видавництво УжНУ «Говерла»  
88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 18.  
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців  
виготівників, і розповсюджувачів видавничої продукції  
Серія 3т №32 від 31 травня 2006 року*